

**УДК 368**

**СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ  
РОЗВИТКУ**

***Т. С. Онуфрак**, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,*

***В. В. Шаповалова**, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,*

*Миколаївський національний аграрний університет*

*В статті проведено дослідження сучасного стану функціонування страхового ринку України, представлено динаміку кількості страхових компаній України за 2005-2017рр., проаналізовано динаміку рентабельності їх операційної діяльності, виокремлено основні проблеми розвитку страхування в Україні та запропоновано заходи подолання кризових тенденцій на страховому ринку, що дозволить значно поліпшити фінансовий стан страхових компаній, як у короткостроковій так і у довгостроковій перспективі.*

*Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхові компанії*

**Постановка проблеми.** Страхування виконує важливу роль в усьому світі як в країнах з високим, так і з дуже низьким рівнем соціально-економічного розвитку. На сьогоднішній день роль страхової діяльності в Україні загалом недооцінюється. Найбільш проблемним питанням у розвитку економіки є розробка комплексу заходів щодо створення повноцінного страхового ринку як обов'язкового атрибуту ринкової економіки.

Роль і місце вітчизняного страхування залишаються дуже незначними та не відповідають тим завданням, які стоять перед Україною в сучасних умовах формування ринкової економіки. Ринкова трансформація економіки зумовлює підвищення ролі страхового ринку, визначає необхідність створення дієвої системи страхового захисту з метою забезпечення стабільності розвитку та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення, соціальної стабілізації. Перед страховими компаніями виникає дуже багато проблем, які потребують якнайшвидшого вирішення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням особливостей розвитку страхового ринку України присвячено багато наукових праць українських та зарубіжних вчених, серед яких: Воробйов Ю.Н. [4], Воробйова Є.І. [4], Ворошило В.В. [4], Павлюченко Т. [5] та інші.

**Мета дослідження.** Метою є дослідження сучасного стану функціонування страхового ринку України, виокремлення основних проблем розвитку страхування в Україні, а також пошук альтернативних шляхів їх вирішення.

**Основні результати дослідження.** Страховий ринок – особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї [4]. Учасниками страхового ринку є страхувальники, застраховані, вигодонабувачі, страховики, перестраховики, товариства взаємного страхування, страхові та перестрахові брокери, страхові агенти, актуарії, аварійні комісари, а також професійні об'єднання страховиків, страхових посередників та інших учасників страхового ринку [5].

Страховий ринок відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку держави. З одного боку, страхові компанії являють собою потужний механізм акумулювання інвестицій та нарощення ВВП, а з іншого – частково виконують соціальні функції, зменшуючи навантаження з видаткової частини державного бюджету шляхом надання страхових послуг із медичного і пенсійного забезпечення населення та відшкодування різного роду збитків, зокрема, від природних катаклізмів. Крім того, страховий ринок відіграє важливу роль у формуванні сприятливого бізнес-клімату через страхування ризиків підприємницької діяльності.

Дослідження динаміки кількості страхових компаній України впродовж 2005-2017 років дозволяє констатувати, що починаючи з 2005 року і до початку фінансової кризи спостерігалася тенденція до зростання загальної кількості страхових компаній (рис. 1). Збільшення кількості відбувалося як за

рахунок страхових компаній, які спеціалізуються на довгостроковому страхуванні життя (СК “Life”), так і тих, що займаються загальним ризиковим страхуванням (СК “non-Life”). Варто відмітити, що темпи зростання кількості компаній, які спеціалізуються на страхуванні життя були вищими від темпів зростання кількості компаній, які займаються ризиковими видами страхування. Починаючи з 2008 року спостерігається тенденція до скорочення місткості страхового ринку України у контексті зменшення кількості страхових компаній.

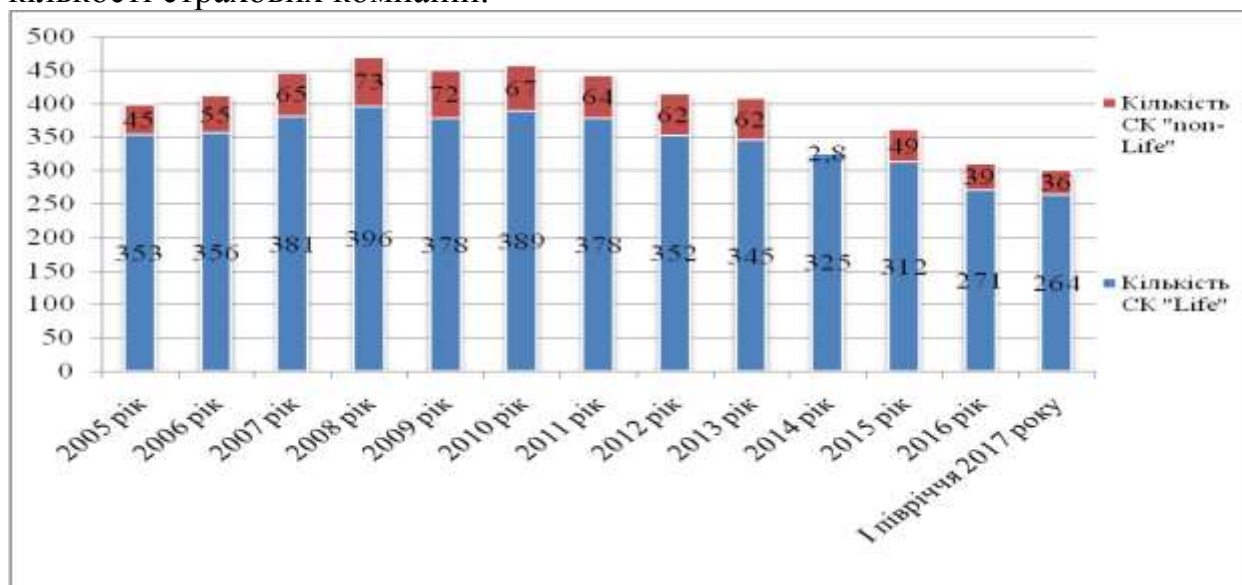


Рисунок 1 – Динаміка кількості страхових компаній України у 2005-2017 рр.

Джерело: побудовано автором з використанням даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [6]

Також можна додати, що страховий ринок в Україні недостатньо капіталізований. Ряд страхових компаній не мають достатнього розміру активів, щоб виконати свої зобов’язання. Отже, в 2017 році, як і в 2016 році, будуть компанії, які почнуть закриватися. Існуючий ринок страхування буде перерозподілятися між тими учасниками, які в ньому залишатимуться. Саме тому в 2017 році не слід очікувати припливу іноземних інвестицій на страховий ринок України.

У 2017 році не передбачається прихід іноземних інвесторів. Навпаки, ті компанії, які мають іноземний капітал, можуть вийти з українського ринку страхування. Основними причинами ситуації, що склалася є недостатнє регулювання ринку і проблеми, пов’язані з конкуренцією.

Оскільки практично всі конкурують розміром агентської винагороди, то немає розуміння продукту, немає розуміння клієнта. Є розмір агентської винагороди, відповідно, збільшення розміру агентської винагороди призводить до того, що у компанії не залишається грошей на виплати.

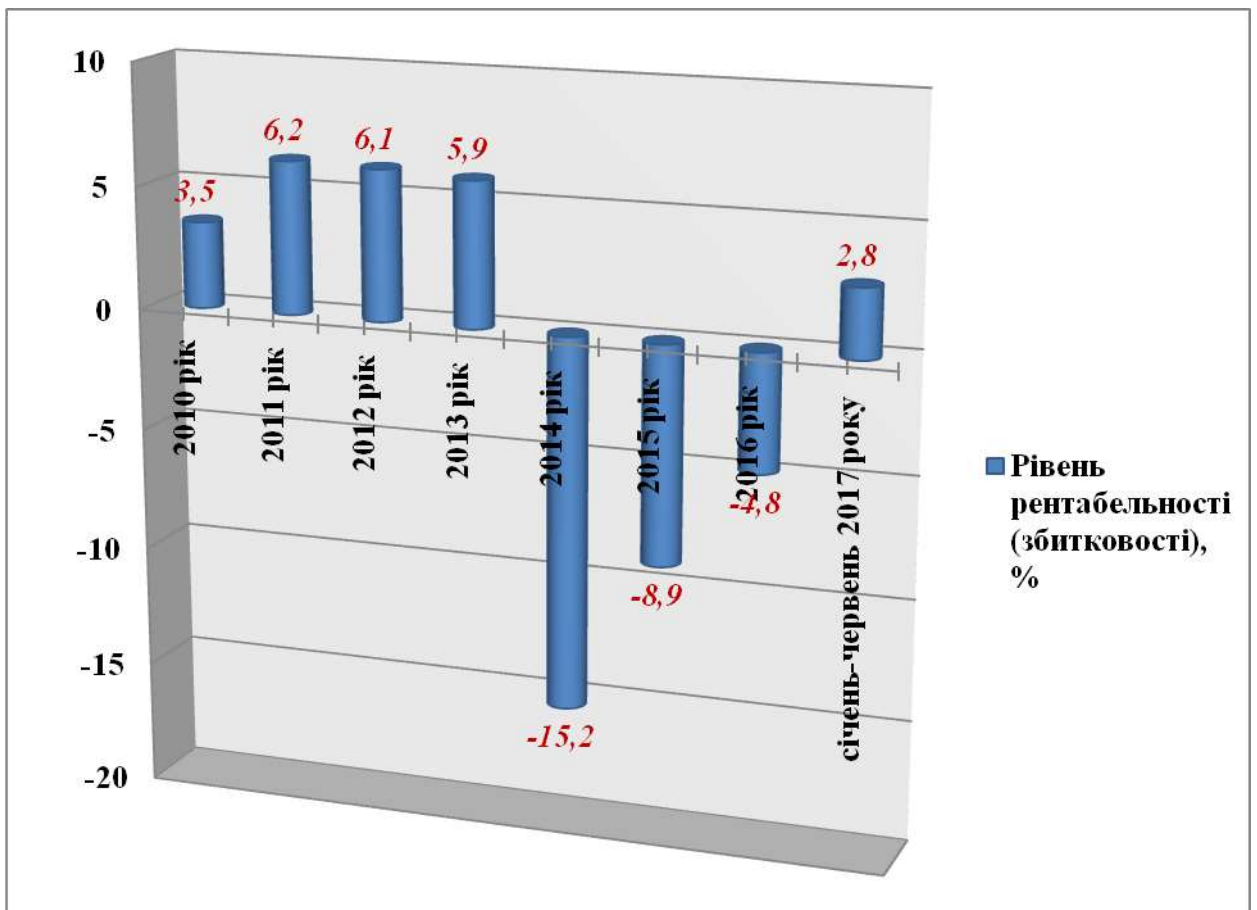


Рисунок 2 – Динаміка рівня рентабельності операційної діяльності підприємств, що ведуть фінансову та страхову діяльність України у 2010-2017 роках

Джерело: побудовано автором з використанням даних Державної служби статистики України [3]

В умовах економічної і фінансової кризи знижується активність на страховому ринку. Для її активізації необхідною умовою є стабільність гривні, завершення процесів приватизації в основних галузях народного господарства.

На рисунку 3 нами представлено чинники під впливом яких перебуває страховий ринок України в сучасних умовах.

Вирішення цих питань можливо шляхом впровадження в Україні перевірених світовою практикою форм і видів страхування та здійснення заходів передбачено стратегією розвитку страхового ринку на 2012-2021 рр., затвердженою Загальними зборами Членів УФУ від 25 травня 2011 р. № 9 [1].

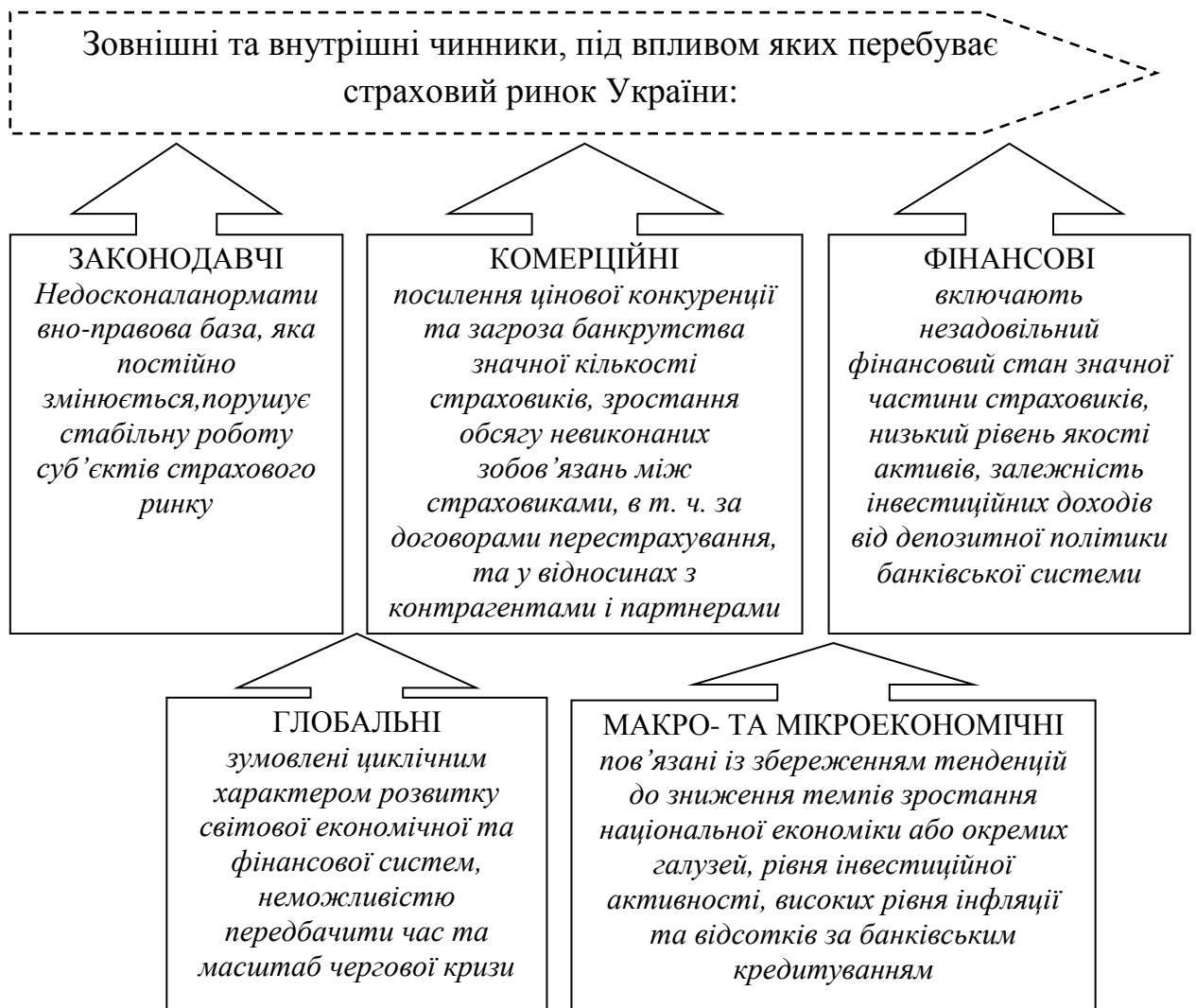


Рисунок 3 – Зовнішні та внутрішні чинники, під впливом яких перебуває страховий ринок України

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень

Стратегією та комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 р., затвердженою Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 11.06.2015 р. №1367 [7] є відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів економічної діяльності та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, відкритого, платоспроможного, оснащеного найсучаснішими інфраструктурою, технологіями страхового ринку з привабливим і широким асортиментом якісних страхових послуг та інструментів, гарантованим рівнем захисту прав споживачів та сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання. Досягнення мети Стратегії є одним з найважливіших пріоритетів довгострокової економічної політики держави у фінансовій сфері.

Основними завданнями та заходами, що зазначені в вказаному документі є:

- оздоровлення страхового ринку та подолання наслідків кризи;
- розбудова ефективного, прозорого, недискримінаційного, інституційно спроможного, передбачуваного державного нагляду за страховим ринком;
- впровадження реального захисту прав споживачів;
- удосконалення системи управління ризиками в державі та суспільстві;
- сприяння розвитку основних видів страхування;
- інтеграція страхового ринку України до світового фінансового простору.

На сучасному етапі найбільший негативний вплив на розвиток українського страхового ринку мають такі чинники:

- відсутність чіткої політики в області державного регулювання і ефективного нагляду за діяльністю суб'єктів ринку, що сприяє тінізації операцій, збільшенню фінансових схем, відпливу капіталу за рубіж;
- зниження попиту на страхові послуги в умовах зниження платоспроможності населення, низького рівня довіри до фінансових установ; дисбаланс страхових портфелів у бік корпоративного страхування;
- відсутність механізмів податкового стимулювання інвестиційної активності страхових компаній, низький рівень розвитку ринку довгострокового страхування життя;
- низька якість і вузький спектр страхових послуг, демпінг цін;
- нерозвиненість системи рейтингової оцінки страховиків, непрозорість ринку, відсутність дієвих механізмів захисту прав страхувальників;
- слабкий фондовий ринок, як наслідок – відсутність фінансових інструментів для інвестування, низька якість активів в покриття страхових резервів;
- недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції.

Враховуючи проведені дослідження нами виділено основні недоліки страхового ринку України (рис. 4).

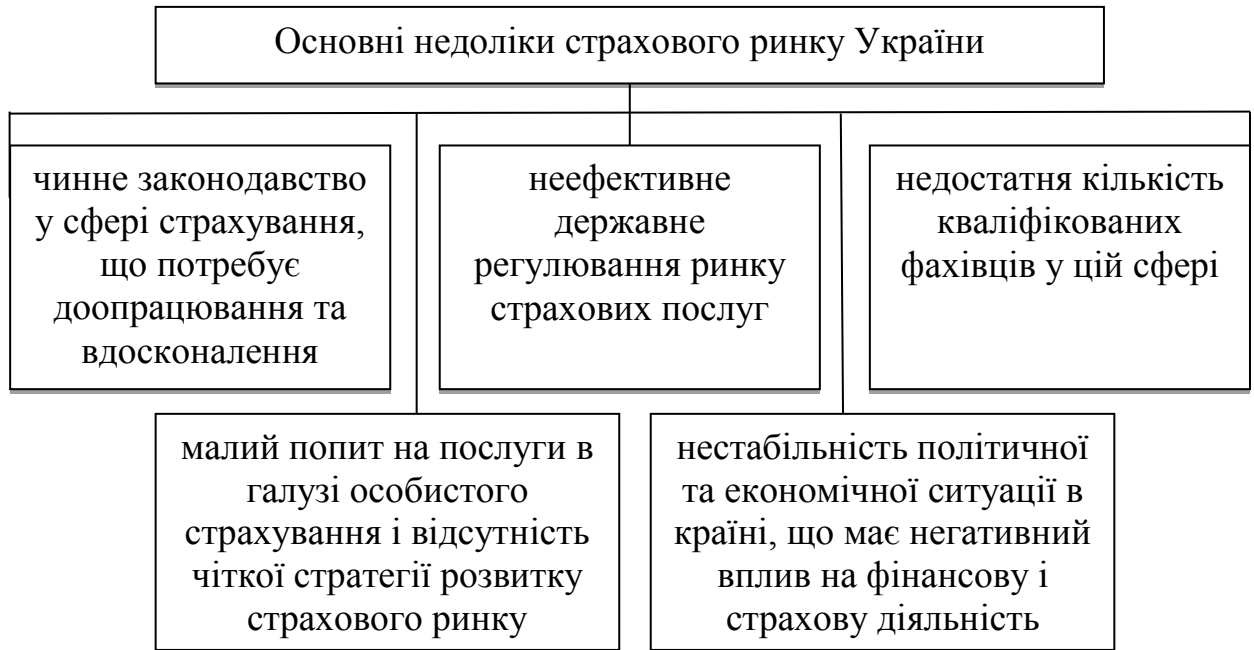


Рисунок 4 – Основні недоліки страхового ринку України  
Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень

**Висновки.** Вважаємо, що посприяти подоланню кризових тенденцій на страховому ринку та значно поліпшити фінансовий стан страхових компаній, як у короткостроковій так і у довгостроковій перспективі, можуть такі заходи:

1) Посилення нагляду за страховою діяльністю. Вирішення цього питання можливе шляхом внесення змін в порядок надання звітності страховиками.

2) Проведення постійного моніторингу якості страхових послуг різних страхових компаній. Це безумовно стимулюватиме страховиків до отримання міжнародних рейтингів фінансової стійкості, сприяння інформаційній відкритості страхового бізнесу шляхом постійного моніторингу якості страхових послуг різних компаній у засобах масової інформації.

3) Систематизація нормативно-правового регулювання страхової діяльності. Сприятиме формуванню системи саморегулювання, удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства, що регулюють сферу страхування.

4) Посилення контролю за страховою діяльністю з боку Державних органів. Приділення уваги мінімізації можливості зловживання державною владою при контролі над діяльністю страховиків, посилення контролю за операціями вихідного перестраховування та впровадження змін щодо порядку оподаткування страховиків з метою мінімізації фінансових схем.

Підсумовуючи можна сказати, що страховий ринок України знаходиться на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Він має певні здобутки і дуже багато недоліків. Але наявність цих недоліків показує перспективи розвитку і потенціал для України.

### Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic\\_initiatives/5257](http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257)
2. Рудь І. Ю. Перспективи розвитку страхового ринку. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Воробйов Ю. Н. Страхування в Україні: тенденції й особистості розвитку / Ю. Н. Воробйов, Є. І. Воробйова, В. В. Ворошилов // Экономика и управление. – 2006. – № 2-3. – С. 20-25.
5. Павлюченко Т. Инвесторы грядут // Финансы для всех. – 2006. – №7. – С. 6.
6. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>
7. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>

***T. Onufrak, V. Shapovalova. Insurance market of ukraine: problems and prospects of development.***

*The article analyzes the dynamics of the profitability of their operations, outlines the main problems of insurance development in Ukraine and proposes measures to overcome the crisis trends in the insurance market, which will significantly reduce the number of insurance companies in Ukraine. improve the financial position of insurance companies, both in the short term and in the long run.*

*Key words: insurance, insurance market, insurance companies*

*Науковий керівник – канд. екон. наук Шишпанова Н. О.  
Миколаївський національний аграрний університет*